

Minna Antila

Eduskunnan sivistysvaliokunta

HE 48/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuluttajan- suojalain muuttamisesta

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja antaa lausunto.

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi kuluttajansuojalakiin uusi 9 a luku eräistä henkilöön kohdistuvista palveluista.

Kuntaliitolla ei lähtökohtaisesti ole kommentoitavaa ehdotettuun elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välistä suhdetta sääntelevään kuluttajansuojalain 9 a lukuun.

Kuluttajansuojalakiin ehdotetun 9 a luvun mukaan lukua sovellettaisiin sen 1 §:ssä tarkoitettuihin henkilöön kohdistuviin palveluihin, joita elinkeinonharjoittaja (toimeksisaaja) suorittaa kuluttajan (tilaaja) kanssa tehdyn sopimuksen perusteella. Tällaisia palveluita olisivat elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliseen sopimukseen perustuen järjestettävät terveys- ja sosiaalipalvelut, varhaiskasvatus- ja koulutuspalvelut, ulkonäköön kohdistuvat palvelut, liikunta- ja muut hyvinvointipalvelut, elämyspalvelut ja vapaa-ajan kurssit, juhla- ja ravintolapalvelut sekä taksiliikenteen palvelut.

Kuluttajalla tarkoitettaisiin lain 1 luvun 4 §:ssä tarkoitettua luonnollista henkilöä ja elinkeinonharjoittajalla 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettua luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä. Esityksen mukaan kuluttajansuojalain 1 luvun yleisestä soveltamisalasta johtuen ehdotetut säännökset eivät pääsääntöisesti koskisi julkisyhteisöjen järjestämiä palveluja. Poikkeuksena tästä ovat kuntien järjestämät varhaiskasvatuspalvelut, joissa palvelu tuotetaan kunnan antamalla palvelusetelillä ja joihin nykyisinkin sovelletaan kuluttajaoikeuden ja sopimusoikeuden säännöksiä. Jo voimassa olevan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain 6 §:n 2 momentin mukaan palvelusetelin saanut asiakas tekee palvelujen tuottajan kanssa sopimuksen palvelun antamisesta. Tätä sopimussuhdetta koskevat sopimuksen sisällön mukaan määräytyvät kuluttajaoikeuden ja sopimusoikeuden säännökset ja oikeusperiaatteet. Asiakkaan ja palvelujen tuottajan välistä sopimusta koskevan erimielisyyden saattamisesta kuluttajariitalautakunnan käsiteltäväksi säädetään kuluttajariitalautakunnasta annetussa laissa.

Kuntaliitto on lausunnossaan oikeusministeriölle 22.6.2020 (dnro 558/03/2020, Arto Sulonen) esittänyt, että hallituksen esityksen perusteluissa tulisi täsmentää rajanvetoa lakisääteisten palveluiden ja luvun soveltamisalaan kuuluvien palveluiden välillä, koska tämä on olennaisin lain soveltamisalan tulkintaan liittyvä kysymys. Kuntaliitto on esittänyt, että perusteluissa täsmennys voitaisiin toteuttaa esimerkiksi seuraavasti:

”Kuluttajansuojalain 1 luvun 4 §:n mukaan kuluttajana pidetään luonnollista henkilöä, joka hankkii kulutushyödykkeen pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten. Lain 1 luvun 5 §:n mukaan elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä taikka yksityistä tai julkista oikeushenkilöä, joka tuloa tai muuta taloudellista hyötyä saadakseen ammattimaisesti pitää kaupan, myy tai muutoin tarjoaa kulutushyödykkeitä vastiketta vastaan hankittavaksi.

Kuluttajansuojalain soveltamisalaan eivät siten kuuluisi verorahoitteiset lakisääteiset julkiset palvelut, jotka ovat palvelun saajille maksuttomia tai joista palvelun saaja maksaa vain osan lainsäädännön asettamissa rajoissa. Tällaisia palveluja ovat erityisesti lakisääteiset koulutuspalvelut, kirjastopalvelut sekä sosiaali- ja terveysterveyst. Lakia ei siten sovellettaisi esimerkiksi julkisesti rahoitettuihin varhaiskasvatuspalveluihin eikä perusopetuslaissa (628/1998), lukiolaissa (714/2018) ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) säädettyyn opetussuunnitelman tai tutkintojen perusteiden mukaiseen koulutukseen ja siihen kuuluviin palveluihin (kuten maksuttomaan ruokailuun). Lakia ei sovellettaisi myöskään yleisistä kirjastoista annetun lain (1429/2016) mukaiseen toimintaan.

Mikäli julkinen sektori järjestää edellä tarkoitettuja verorahoitteisia julkisia palveluja ostopalveluina, kyseiset palvelut eivät kuulu lain soveltamisalaan, koska julkinen sektori ei järjestä kyseisiä palveluita kuluttajansuojalain 1 luvun 5 §:n tarkoittamana elinkeinonharjoittajana eikä palveluiden tuottajan ja palvelun saajan välillä ole sopimussuhde. Verorahoitteiset julkiset palvelut kuuluisivat kuitenkin lain soveltamisalaan laissa erikseen säädetyissä tapauksissa, kuten rahoitettaessa palveluita palvelusetelillä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009) mukaisesti.

Verorahoitteisissa lakisääteisissä julkisissa palveluissa asiakkaan asemaa on turvattu hallinnollisin menettelyin. Palvelu ja oikeus palveluun perustuu lakiin ja on tarkkaan säänneltyä. Palveluita koskevia ratkaisuja valmistellaan virkavastuulla, palveluita koskeviin päätöksiin voi usein hakea muutosta valittamalla ja palveluita valvovat yleiset ja erityiset valvontaviranomaiset (kuten OKA, EOA, aluehallintoviranomaiset ja Valvira).

Kuntien kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluiden sääntely on edellä mainittuja palveluita väljempää, koska näissä palveluissa laki ei sisällä palveluiden käyttäjien asemaa ja oikeuksia koskevia säännöksiä. Esimerkiksi liikuntalain (390/2015), kuntien kulttuuritoiminnasta annetun

lain (166/2016) ja nuorisolain (1285/2016) mukaan mainittujen lakien mukaisten liikunta-, nuoriso- ja kulttuuripalveluiden järjestäminen on kunnan tehtävä.

Lähtökohtana on, että kunnan järjestäessä näiden lakien mukaisia tehtäviään kunta ei toimi ammattimaisesti tuloa tai muuta taloudellista hyötyä saadakseen, eikä kuntaa voi siten lähtökohtaisesti pitää kuluttajasuojalain soveltamisalaan kuuluvana elinkeinonharjoittajana.

Liikuntalain 5 §:n mukaan kunnan tulee luoda edellytyksiä kunnan asukkaiden liikunnalle järjestämällä liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioon ottaen tukemalla kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoiminta sekä rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja. Mainitun säännöksen mukaan kunnan hoitaessa näitä tehtäviään kunta ei toimi kilpailutilanteessa markkinoilla, ellei niitä toteuteta liiketoiminnallisista tavoista ja perusteista.

Kuntaliitto esittää, että sivistysvaliokunta huomioisi asian.

Esityksen kohdassa 2.4.3 varhaiskasvatus ja koulutus todetaan, että varhaiskasvatus, yleissivistävä ja ammatillinen koulutus ovat lakisääteisiä palveluja, joiden osalta järjestämisvastuu on pääsääntöisesti julkisyhteisöillä. Julkisyhteisöt rahoittavat kyseisiä palveluja pääosin verovaroin ja niitä tuotetaan ilman taloudellisia tulostavoitteita. Myös lakisääteistä koulutusta voi tuottaa jokin muu taho kuin julkisyhteisö. Viranomainen voi myöntää rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan laissa tarkoitetun koulutuspalvelun järjestämiseen. Koulutuspalvelun osalta luvan myöntämisen edellytyksenä on yleensä se, ettei opetusta järjestetä taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Edelleen esityksen mukaan arvioitaessa sitä, sovelletaanko KSL:n säännöksiä tällaisen tahon tarjoamaan koulutuspalveluun, ratkaisevaa on se, voidaanko palvelun tarjoajaa pitää KSL 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettuna elinkeinoharjoittajana.

Kuntaliitto kiinnittää huomiota, että koulutusta koskevassa lainsäädännössä lähtökohtana on ns. ylläpitäjäneutraalisuus, jonka mukaan julkisia koulutuspalveluita opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet mukaan lukien säännellään samalla tavalla ylläpitäjätahosta riippumatta. On tärkeää, että tästä periaatteesta ei poikettaisi.

SUOMEN KUNTALIITTO

Minna Antila
Lakimies